

Debrecen civil szervezeteinek helyzetfelmérése és tematikus rendszerzése

Készítette: Márkus Edina Ph.D.

Készült A Dialógus – Közigazgatási partnerségi kapcsolatok erősítése Debrecenben című
ÁROP-1.A.6-2013-2013-0014 számú projekt keretében.

Debrecen

2014

Tartalom

1. Háttér	3
2. Előzmények	4
3. Helyzetkép	10
4. Következtetések, javaslatok	25
Hivatkozott források	28
Ábrák jegyzéke	30
Táblázatok jegyzéke	31

1. Háttér

A tanulmány célja a megye civil hálózatának feltérképezése statisztikák alapján. A civilek és az önkormányzat közötti partnerség felmérése és javaslatok megfogalmazása az együttműködésekkel illetően.

A civil szervezetek helyzetének leírására, bemutatására, a helyzetük elemzésére három forrást használtunk fel. Egyrészt a Központi Statisztikai Hivatal (továbbiakban KSH) nonprofit szervezetekre vonatkozó adatait, elemzéseit, másrészt az Országos Bírósági Hivatal által nyilvántartott, a birosag.hu felületen szereplő, illetékes Törvényszékeknél bejegyzett Civil Szervezetek Névjegyzékének adatait, harmadrészt az önkormányzati adatbázist, amely a civilek.debreceen.hu felületen regisztrált szervezetek alapadatait tartalmazza. A KSH nyilvántartásban azok a szervezetek szerepelnek, amelyek rendszeresen (évente) szolgáltatnak adatot, így az eredmények ezekre a szervezetekre vonatkozathatók. A Civil Szervezetek Névjegyzékében azok a szervezetek jelennek meg, amelyek be vannak jegyezve, így ez utóbbi bővebb létszámú, nagyobb szervezeti számú kört jelent, olyan szervezetek is benne vannak, amelyek már nem működnek, a megszűnés határán vannak, de még nem jelentették be a működésük befejezését. Még egyéb eltérés is van, a KSH adatbázisban a nonprofit gazdasági társaságok is szerepelnek, míg a névjegyzékben nem, mert a nonprofit gazdasági társaságokat a Cégbíróságnál kell bejegyeztetni, így a névjegyzékben nem szerepelnek. A névjegyzék adataiból a szervezetek számáról, szervezeti formájáról, közhasznú státusáról és céljáról kaphatunk információkat, míg a KSH adatokból az adatfelvétel jellegéből adódóan a működési, gazdálkodási jellemzőkről is tájékozódhatunk. Az önkormányzati adatbázis a szervezetek önkéntes regisztrációján alapul, alapadatokat (cím, elérhetőség, szervezeti forma, meghatározó tevékenység, hatókör) tartalmaz, folyamatosan bővülő kört jelent. Azonban valószínűleg a legaktívabb szervezeti kört tartalmazza, hisz ide nem a kötelező adatszolgáltatás, nyilvántartás révén kerülnek be a szervezetek, hanem saját szándékukból.

Elemzésünkben elsőként a KSH elérhető legfrissebb adatai révén próbálunk felvázolni egy országos, majd megyei helyzetképet, ezután a névjegyzék alapján egy a debreceni szektorra jellemző képet szeretnénk bemutatni, majd az önkormányzati nyilvántartás adatait tekintjük

át. Ezen túl a kutatás során készített szakértői interjúk anyaga is fontos alapját képezi a debreceni helyzet feltárásának, hozzájárul a javaslatok, következtetések megfogalmazásához.

2. Előzmények

Az önkormányzatok és a civil szervezetek kapcsolatának kutatása nem előzmények nélküli. Az elmúlt években az állam és a nonprofit szektor kapcsolatának vizsgálata leginkább az állam szabályozó, finanszírozó szerepének kutatására és az önkormányzatok és a nonprofit szervezetek közötti kapcsolatok feltárására irányult. Az önkormányzatokkal való együttműködések vizsgálata kezdetben a kapcsolatok mennyiségi jellemzőit helyezte előtérbe, később a tevékenységek minősége (közfeladat ellátás, alternatív szolgáltatás nyújtása, érdekérvényesítés) és az egyes ágazatokban lehetséges közös feladatellátás, új szolgáltatások fejlesztése került a középpontba.

A szakirodalomban az együttműködés kapcsolati formáira többféle csoportosítást találunk, ezek a következő lehetőségeket emelik ki:

- az önkormányzatok együttműködése a nonprofit szervezetekkel *kapcsolattartás* szintjén (nyilvántartás, egyeztető fórum, közös pályázat);
- az önkormányzatok együttműködése a nonprofit szervezetekkel közös *feladatellátás* szintjén;
- az önkormányzatok együttműködése a nonprofit szervezetekkel *támogatás szintjén* (pénzbeni és egyéb támogatások);
- az önkormányzatok *döntés-előkészítő munkájának társadalmi megalapozottsága*, a nonprofit szervezetek és egyéb külső szakértők bevonása;
- az önkormányzatok *nonprofit szektorral kapcsolatos feladatainak ellátása*, a civil referensi munkakör, vagy feladatkör ellátásának vizsgálata;

- az önkormányzatok informáltsága a nonprofit szervezeteket érintő problémák terén.

Gáspár (1999), korántsem a teljesség igényével, a következő együttműködési lehetőségeket taglalja.

1. táblázat Együttműködési lehetőségek civilek és önkormányzatok között (Forrás: Gáspár, 1999: 40)

Területek	Példák
Fejlesztés	
Közügyek feltársa és megoldása	Részvétel, együttműködés
A közszolgáltatások stratégiai fejlesztése	Fókuszcsoport, véleménykérés
Új közszolgáltatások létrehozása	Pl. Teleházfejlesztés
Közszolgáltatások „megtartása”, erőforrásainak kiszélesítése	Iskolai alapítvány létrehozása
Működtetés	
A szolgáltatás nyújtása	Kultúrház működtetése, polgárőrség
Működési feltételek javítása	Tájékoztatás, felvilágosítás
Jogvédelem	Helyi – civil - ombudsman
Igénybevevői kontroll, érdekvédelem	Iskolaszék
Szakmai kontroll, érdekvédelem	Kamarák

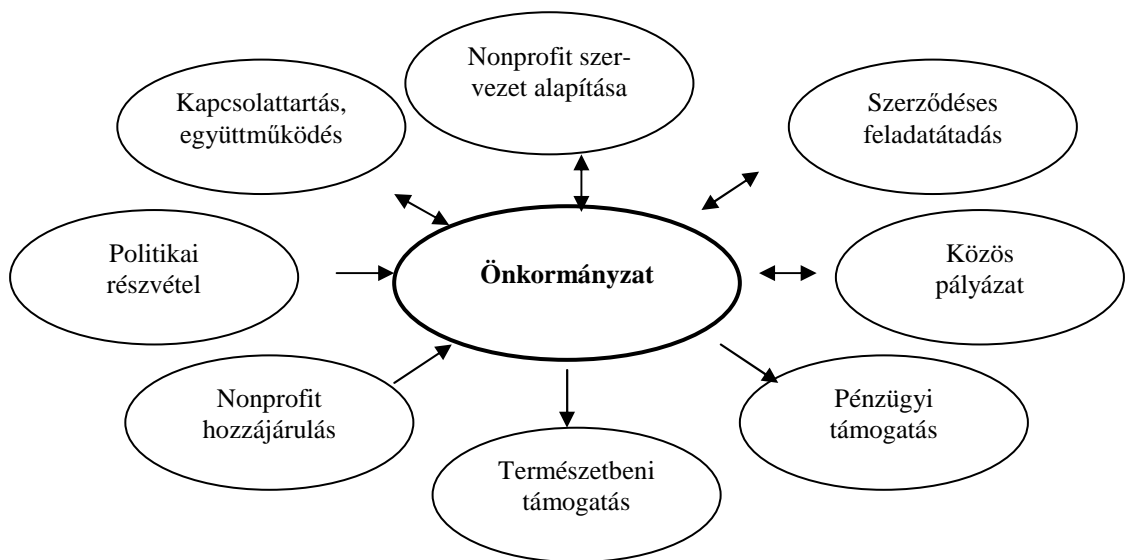
A 90-es évektől kezdődően több országos, regionális, megyei és helyi kutatás készült a témában. Ezek közül bemutatunk néhány meghatározó munkát, külön kitérve a hajdú-bihar megyei és a debreceni vizsgálatokra.

1995-ben 200 önkormányzat körében strukturált kérdőívvel végzett országos reprezentatív vizsgálat célja az önkormányzatok civil szervezetekkel való kapcsolatrendszerének feltárása volt. 1993-ban az önkormányzatok 61%-a, 1995-ben már 71,5%-a állt kapcsolatban valamilyen nonprofit szervezettel. Az önkormányzatok 12%-a említette, hogy kapcsolatban áll valamilyen egyházzal vagy annak karitatív szervezetével. A kapcsolatot tekintve összességében az önkormányzatok 24%-a említett olyan civil szervezetet, amely valamilyen szociális vagy egészségügyi problémára koncentrált (idősek, mozgássérültek,

nagycsaládosok, veszélyeztetett családok segítése, illetve krízishelyzet kezelése). Emellett még a kultúra, oktatás, sport és szabadidő területén működő szervezetekkel való kapcsolat volt jelentős. A támogatás tekintetében az önkormányzatok leginkább a kultúra és sport területén működő szervezeteknek nyújtott pénzbeni vagy természetbeni támogatást, második helyen a szociális ellátás, harmadik helyen az oktatás állt (Széman, 1997).

A Központi Statisztikai Hivatal az önkormányzatok és nonprofit szervezetek közötti együttműködést vizsgálta 1996-ban és 2000-ben (Sebestény, 1998; Balogh –Mészáros – Sebestény, 2003), abból az alapfeltevésből kiindulva, hogy a nonprofit szervezetek által ellátott feladatok átfedésben vannak a települési önkormányzatok által végzett tevékenységgel. Az önkormányzatokra háruló terhek, valamint a szűkös költségvetés adta nehézségek enyhítésében fontos szerep jutott a rugalmasabb és kisebb apparátussal dolgozó alternatív szolgáltató szervezeteknek. Az alábbi általánosnak tekinthető együttműködési formákat vizsgálták mennyiségi ismérvek alapján (1. ábra).

1. ábra Az önkormányzatok és a nonprofit szervezetek közötti kapcsolati formák és a közvetlen haszonáramlás iránya Forrás: (Balogh –Mészáros – Sebestény, 2003)

Egy településen kialakult kooperáció foka és milyensége számos olyan tényezőtől – a lakosság összetétele, a helyi civil társadalom fejlettsége, a térség földrajzi, természeti, gazdasági adottságai stb. – is függ, melyeket a leíró statisztika nem minden esetben és nem mindig a kellő hangsúllyal tud figyelembe venni. A kutatók a kapcsolati formák legfontosabb

mutatóinak és eredményeinek bemutatására törekedtek. Az önkormányzatok és a nonprofit szervezetek közötti kapcsolatok vizsgálatának eredményei alapján megállapították, hogy a magyar települések többségében intenzív és sokrétű kooperáció zajlott, és 1996 és 2000 között a kapcsolatok száma nőtt. Ugyanakkor a kapcsolatokkal nem rendelkező önkormányzatok (2000-re vonatkozó adatfelvétel során a 3158 magyar települési önkormányzattól már csak 654, vagyis minden ötödik állította azt, hogy semmilyen kapcsolata nincs nonprofit szervezettel. 1996-ban ez az arány még megközelítette a 30 százalékot.) magas aránya, illetve a különböző együttműködési formák alternatív és korántsem teljes körű elterjedése jelzi, hogy ez a fejlődési folyamat még nem zárult le, a jövőben mind a mennyiségi, mind a minőségi vonatkozások tekintetében lehet változásokra számítani (Balogh –Mészáros – Sebestény, 2003:23).

2000-ben Csegény és Kákai kérdőíves vizsgálat (N=159, 72,3%-os visszaküldési arány), települési dokumentumok tartalomelemzése és interjúkészítés módszerével vizsgálták a városi önkormányzatok és a civil szervezetek közötti főbb kapcsolat kérdéseit, a civilek döntéshozatalba való bevonását, az önkormányzatok és a civil szervezetek pénzügyi kapcsolatát, valamint a civil referensi munkakör előnyeit és hátrányait. A kutatás szerint az önkormányzatok és a nonprofit szervezetek kapcsolata ellentmondásos. Egyfelől az önkormányzatok szervezeti tagsága és alapítói tevékenysége tekintetében erősödő aktivitás tapasztalható, másfelől a nonprofit szervezetek és az önkormányzatok együttműködése, részvétele a helyi ügyek megoldásában továbbra is esetleges. Összességében nem jelentős az önkormányzatok által nyújtott támogatás, mégis a civil szervezetek számára az önkormányzat jelenti a legbiztosabb támogatót. A városok típusa és lélekszáma jelentős befolyással bír a nonprofit szervezetek és az önkormányzatok gyakorlatára, a település lélekszámának csökkenésével egyre jellemzőbb a személyes jellegű kapcsolat (Csegény – Kákai, 2000:143).

Az országos vizsgálatok mellett a hajdú-bihar megyei és a debreceni civil szektor elemzésére is találhatunk több példát az elmúlt 10-15 évben.

2000-ben egy az Európai Bizottság támogatásával létrejött kutatás (Third System and Employment) a civil szektor foglalkoztatásban betöltött jelenlegi és lehetséges szerepének feltárására irányult az európai országokban három területen: a kultúra; a környezetvédelem és a szociális szolgáltatások területén. Ennek a vizsgálatnak a részeként az Európai Bizottság

támogatásával jött létre az ARCIWEB (Art and Cultural Cities: New Employment Laboratories) kutatás. A kutatás első szakaszában, amelyet az IMED (Istituto per il Mediterraneo) vezetett, nyugat-európai (olasz, német, spanyol) városokat vizsgáltak. A második szakaszban a Drezdai Egyetem Szociológia Intézete és a görlitzi Szászország Kulturális Infrastruktúrájáért Intézet vezetésével, a Debreceni Egyetem közreműködésével, a Volkswagen Alapítvány támogatásával közép-európai országok, Csehország, Lengyelország, Lettország, Magyarország, Németország városait (Prága, Krakkó, Riga, Debrecen, Drezda, Görlitz, Weimar) vonták be a vizsgálatba. A kutatás célja az volt, hogy elemezze a cseh, a lengyel, a lett, a magyar és a német nonprofit szektort helyzetét; különös tekintettel a kulturális célú nonprofit szervezetekre; azonosítsa azokat a tényezőket, amelyek segítik, vagy késleltetik a szektor fejlődését a vizsgált területeken; vizsgálja a kulturális célú nonprofit szervezetek foglalkoztatási potenciálját (Márkus, 2008: 99). A debreceni szervezetek elemzésekor a szervezetek együttműködési hajlandóságára, nyitottságára és az önkormányzattal való viszonyára is irányultak kérdések. A megkérdezett szervezetek anyagi támogatás, erkölcsi támogatás és szerződéses közfeladat révén álltak kapcsolatban az önkormányzattal. Az önkormányzat szerződéses közfeladat ellátására csak 1 millió forint fölötti költségvetésű szervezeteket bízott meg. Ennek valószínűleg az volt oka, hogy a szervezetek működésének stabilitását feltételként állította a közfeladat átadásakor. De más oldalról szemlélve is lehet összefüggés. Vagyis azok a szervezetek, amelyek szerződéses közfeladatot kaptak az önkormányzattól, olyan támogatást is kaptak hozzá, amelynek révén a szervezet működésének anyagi stabilitása garantált (Márkus, 2008: 207).

2005-ben Hajdú-Bihar megyei civil szervezetek kérdőíves vizsgálata 160 szervezet, 36 önkormányzat és 67 közösségi intézmény megkérdezésével (263 kérdőív valamint 45 interjú) a civil szervezetek tevékenységének, működésének leírására, önkormányzatokkal való és egyéb közösségi szereplővel való együttműködésének feltérképezésére vállalkozott, valamint az önkormányzatok civilekhez való viszonyát vizsgálta (Murányi, 2005:109).

2005 – ben Bartal és munkatársai az egy millió éves bevételt meghaladó (később ezt az alacsony válaszadási hajlandóság miatt 800 ezerre módosították), legalább három éve működő és döntően közszolgáltatást nyújtó debreceni székhelyű szervezetek körében végeztek vizsgálatot abból a célból, hogy feltárják, milyen szerepet játszanak a civil szervezetek a város gazdasági, társadalmi és politikai fejlődésében és milyen

egyenlőtlenségek alakultak ki az egyes szervezetek között. A kutatás a városban működő civil szervezetek projektjeire és kapcsolati rendszerére koncentrálva fel kívánta tárni, milyen típusú szervezetek alkotják a városi civil szektort, milyen szerepet játszanak ezek a szervezetek új kapcsolati formák és magatartásminták kialakításában a városon belül és mennyire alakítja ezeknek a szervezeteknek a városban játszott szerepét az állammal, önkormányzattal, a piaci szereplőkkel és a transznacionális szervezetekkel való kapcsolata. A kutatás külön hangsúlyt fektetett a civil szervezeteknek, az állami, önkormányzati szervek, a gazdasági szervezetek, illetve intézmények közötti kapcsolati háló elemzése (Bartal – Kákai Szabó, 2005: 3).

A következő kérdésekre keresték a választ:

- Milyen típusú civil szervezetek vannak jelen ebben a városban. A várost társadalmi, gazdasági és politikai mezőként felfogva annak mely részeiből jöttek, és milyen értékelési szempontokat képviselnek;
- Milyen együttműködési formákat alakítanak ki egymás között, a város állami és piaci szereplői között, illetve a regionális, országos és transznacionális szereplők között a civil szervezetek, mik ezeknek a kapcsolati hálóknak a sajátosságai;
- Mi a város civil projektjeinek tipikus sajátosságai, milyen értékeket, szempontokat és csoportokat képviselnek;
- Milyen erőforrásokat mozgósítanak a város civil társadalmi szereplői, milyen formákban és hogyan válnak szereplőivé az új regionális, megyei, városi kormányzati mechanizmusoknak (Bartal – Kákai – Szabó, 2005: 6).

A kutatás fontos eredménye volt Debrecen városi civil/nonprofit szektor rétegzettségének feltárása. A kutatási mintába bekerült 130, különböző tevékenységi csoportokhoz tartozó, nonprofit szervezetek vizsgálata alapján megállapították, hogy a városi civil/nonprofit szektor – együttműködési kapcsolataiban – igen rétegzett képet mutat. A részletesebb elemzések szerint a helyi civil/nonprofit szektor három, jellegzetes csoportja vált leírhatóvá – a különböző társadalmi partnerekkel kialakított - együttműködési kapcsolatai nyitottsága, sokrétűsége alapján (Bartal – Kákai – Szabó, 2005: 85).

Az első csoportba egyedülként az egészségügyi-szociális szervezetek kerültek, amelyek közül legalább 55-65%-a nyílt és sokrétű együttműködési kapcsolatokat alakított ki a különböző társadalmi partnerekkel. A második csoportba a kultúra, oktatás és tudomány, illetve az

egyéb tevékenységi körbe sorolt szervezetek tartoztak, amelyek fő jellemzője volt, hogy többségük együttműködési kapcsolataikban kevésbé nyitottak (mondhatnák azt is, hogy inkább zárt befelé forduló szervezetek) voltak, és kapcsolataik a különböző szektorokat megjelenítő egy-két szereplőre korlátozódott. A két fő csoport mellett átmenetet jelentettek azok – a környezetvédelmi, település- és gazdaságfejlesztési valamint sport és szabadidős tevékenységi területen működő – szervezetek, amelyek többsége együttműködési kapcsolataikban inkább nyitottak voltak, de ez a magasabb együttműködési készség nagyon gyakran, ugyancsak a különböző szektorok egy-két szereplőjére irányult (Bartal – Kákai – Szabó, 2005: 85).

3. Helyzetkép

Az 1990-es évek elejétől kezdve a Központi Statisztikai Hivatal Magyarországon évente végez nonprofit szervezeti adatgyűjtést és helyzetelemzést a nonprofit szektorról, amely elsősorban a szervezetek alap működési és gazdasági jellemzőinek feltárására irányul, így alapadatokat tekintve idősoros adatok is rendelkezésre állnak a szektor egészéről (évente aktualizált adatbázis alapján).

A nonprofit szektor méretének, gazdasági és társadalmi súlyának változását három fontos mutatóval lehet érzékeltetni, a szervezetek és a foglalkoztatottak számával, valamint a bevételek reálértékével. A rendszeres statisztikai megfigyelés kezdete – 1993 – óta ezek értékei ugyan eltérő ütemben és egy-egy év kivételével, folyamatosan növekedtek. 2008 óta ez a tendencia a foglalkoztatottság kivételével igen mérsékeltté vált, 2012-ben először fordult elő, hogy mindhárom görbe lefelé mozdult el az előző évhez képest. A szervezetszámnál a fogyás ugyan nem számottevő, de a bevételek reálértéke 4, a munkavállalók száma pedig mintegy 3 százalékkal esett vissza. Ez a szektorszinten tapasztalható visszaesés azonban csak a szolgáltató jellegű, nonprofit gazdasági társaságok körében következett be, náluk mutatható ki a bevételek 10, illetve a foglalkoztatottak 4 százalékos csökkenése anélkül, hogy a számuk változott volna (A nonprofit..., 2013:1).

2012-ben 65,3 ezer civil és egyéb nonprofit szervezet működött Magyarországon, bő egyharmaduk (23 ezer) alapítványi formában, 42,3 ezer társas nonprofit szervezetként. Az

alapítványok 62 százaléka továbbra is három tevékenységi területhez: az oktatáshoz (32%), a szociális ellátáshoz (16%) és a kultúrához (14%) köthető. A társas nonprofit szervezetek körében továbbra is a szabadidős (25%) és a sportegyesületek (16%), valamint a kulturális szervezetek (12%) aránya a legnagyobb. 2011-ben a közhasznú státussal rendelkező szervezetek aránya 51, a kiemelkedően közhasznúvá nyilvánítottaké további 5 százalék volt, 2012-ben a törvényi változás következtében már csak egy fokozat létezett, s az így közhasznúnak minősülő szervezetek részaránya 53 százalék alá süllyedt (A nonprofit..., 2013:1). A közhasznú szervezetek aránya 2011. évi CLXXV. az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló törvény révén várhatóan változni fog, a 2012-es és 2013-as két év átlagában kell a szervezeteknek a közhasznúság civil törvény szerinti kritériumainak megfelelni, valamint az alapszabályt, alapító okiratot is módosítaniuk kell a szervezeteknek, így várhatóan csökkenni fog a közhasznú szervezetek aránya.

Ha a *gazdasági hátteret* tekintjük, 2012-ben a szervezetek 90 százaléka bonyolított teljes pénzforgalmat, közel 3–3 százalékuk csak bevétellel rendelkezett, vagy csak kiadásai voltak, 4 százalékuknál semmilyen pénzügyi tevékenység nem zajlott. A vizsgált időszakban a bevételek összege meghaladta az 1256 milliárd forintot, ez 2011-hez képest folyó áron másfél százalékos növekedést, reálértékben 4 százaléknyi csökkenést jelentett. Emellett az 500 ezer forintnál kisebb bevételű szervezetek aránya, ahogy az előző évben is, 45 százalék fölé emelkedett (A nonprofit..., 2013: 1)

A *bevételek településtípus szerinti eloszlását* vizsgálva az egyenlőtlenségek évek óta nyomon követhető mérséklődése leállni látszik; a fővárosban koncentrálódik változatlanul a források 54 százaléka, szemben a községek 6 százaléknyi részesedésével. A különböző tevékenységcsoportokon belül jelentős eltéréseket tapasztalhatunk a bevételek, illetve a szervezetszám vonatkozásában. A nagyszámú sport- és szabadidős szervezet súlyánál sokkal kisebb arányban részesedik a forrásokból, a gazdaságfejlesztés, valamint az egészségügy területén működő szervezetek pénzügyi helyzete viszont az átlagnál sokkal kedvezőbb (A nonprofit..., 2013:2).

A korábbi évekhez képest kisebb, de még mindig jelentős a bevételi források településtípusonkénti koncentrációja. A nonprofit szervezetek bevételeinek 60 százalékát a budapesti székhelyűek könyvelhették el, miközben a fővárosi szervezetek számukat tekintve

az összes nonprofit szervezetek 24 százalékát tették ki. A bevételi források területi eloszlásának egyenlőtlensége leginkább a kistelepüléseken működő szervezetek számára volt hátrányos: közel egynegyedük községekben (25%) működött, miközben a bevételek 7 százaléka felett rendelkezhettek.

Valószínűsíthető, hogy a forrásokhoz azok a nonprofitok juthattak hozzá nagyobb eséllyel, amelyeknek jobb kapcsolatuk volt, információkhoz jobban hozzájutottak, és közelebb voltak az elosztási centrumokhoz. Mindez a nagyobb településeken működő, jobb infrastrukturális és foglalkoztatotti háttérrel rendelkező nonprofit szervezeteknek kedvezett, a vidéki és különösen a községi szervezetek a forrásokért történő versenyben hátrányosabb helyzetből indultak (Nonprofit..., 2008:60).

Több szerző (Farkas, 2005: 58; Kuti, 2008; Nonprofit ..., 2008: 60) is megállapítja, hogy a bevétel területi megoszlása bizonyára nem a szervezetszámhoz tökéletesen igazodó módon lenne ideális, hiszen a fővárosban számos olyan országos vagy nemzetközi hatókörű szervezet működik, ami közvetve vagy közvetlenül a szektor egészének érdekeit szolgálja, s mint ilyen, a kisebb, helyi szervezetek szempontjából is fontos, decentralizáltan el nem végezhető tevékenységet folytat, országos, sőt nemzetközi érdekérvényesítő munkát végez. Azonban a kis szervezetek forrásteremtő képességének növelése a regionális egyenlőtlenségek felszámolása miatt fontos feladat.

Hajdú-Bihar megye nonprofit szervezetei helyzetének bemutatásához a Központi Statisztikai Hivatal (továbbiakban KSH) adatait használjuk. Az adatok, a szervezetszám kivételével, a tanulmány írásakor területi bontásban elérhető legfrissebb 2011-es adatok, a források a KSH Területi statisztikai adatok rendszere, a Megyei-Regionális Statisztikai Adatok Rendszere, valamint az éves nonprofit szervezetekre vonatkozó felvétel adatai.

Egy térség öntudatának, önszerveződő képességének fontos értékmérője az ott működő vagy oda regisztrált nonprofit szervezetek száma. A civil szervezeteknek nagy szerepe van a helyi társadalom megerősítésében és a térségi-területi identitás megteremtésében, illetve ápolásában, továbbá – a megye történeti-földrajzi pozíciója következtében – a határon átnyúló kapcsolatok működtetésében (Kis Gábor et. al, 2013: 12).

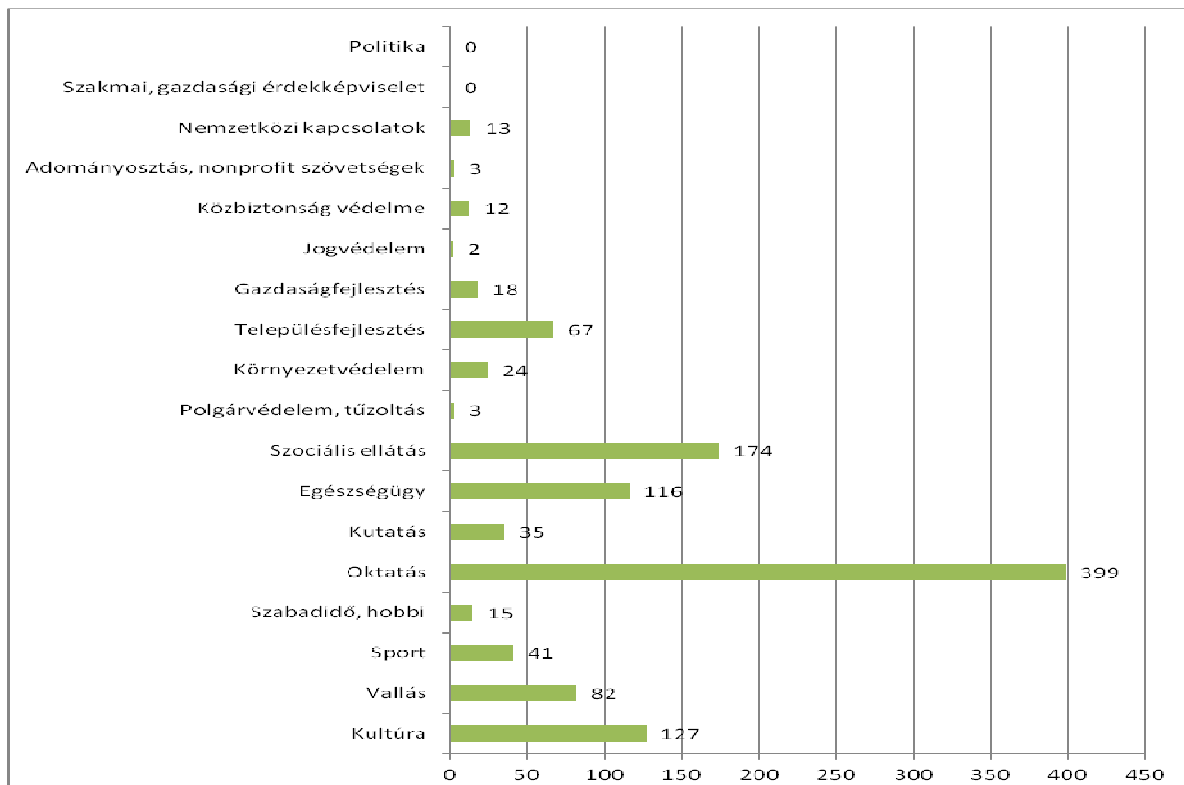
2013. szeptember 30-án Hajdú-Bihar megyei székhellyel 101 ezer gazdasági szervezetet tartottak nyilván, 2,3%-kal többet, mint egy évvel korábban. A növekedés döntően az önálló

vállalkozók számának 3,3%-os emelkedéséből adódott, miközben a társas vállalkozásoké lényegében nem változott. Az előbbieknél kisebb súlyú nonprofit szervezetekből 1,0%-kal többet, a költségvetési és társadalombiztosítási szervekből pedig 16%-kal kevesebbet tartottak nyilván, mint egy évvel korábban. Így a megye gazdasági szervezeteinek 73%-át az önálló vállalkozók, 21%-át a társas vállalkozások, 5%-át a nonprofit szervezetek adták, a költségvetési és társadalombiztosítási szervek pedig 1% alatti részarányt képviseltek (Statistikai..., 2013:4).

2011-ben mintegy 3040 szervezet működött Hajdú-Bihar megyében, kicsivel több, mint egyharmada 1131 db alapítványi formában, 1909 db társas nonprofit szervezetként. Országos összehasonlításban Budapest, Pest megye és Borsod-Abaúj Zemplén megye után Hajdú-Bihar megyében legmagasabb a szervezetszám.

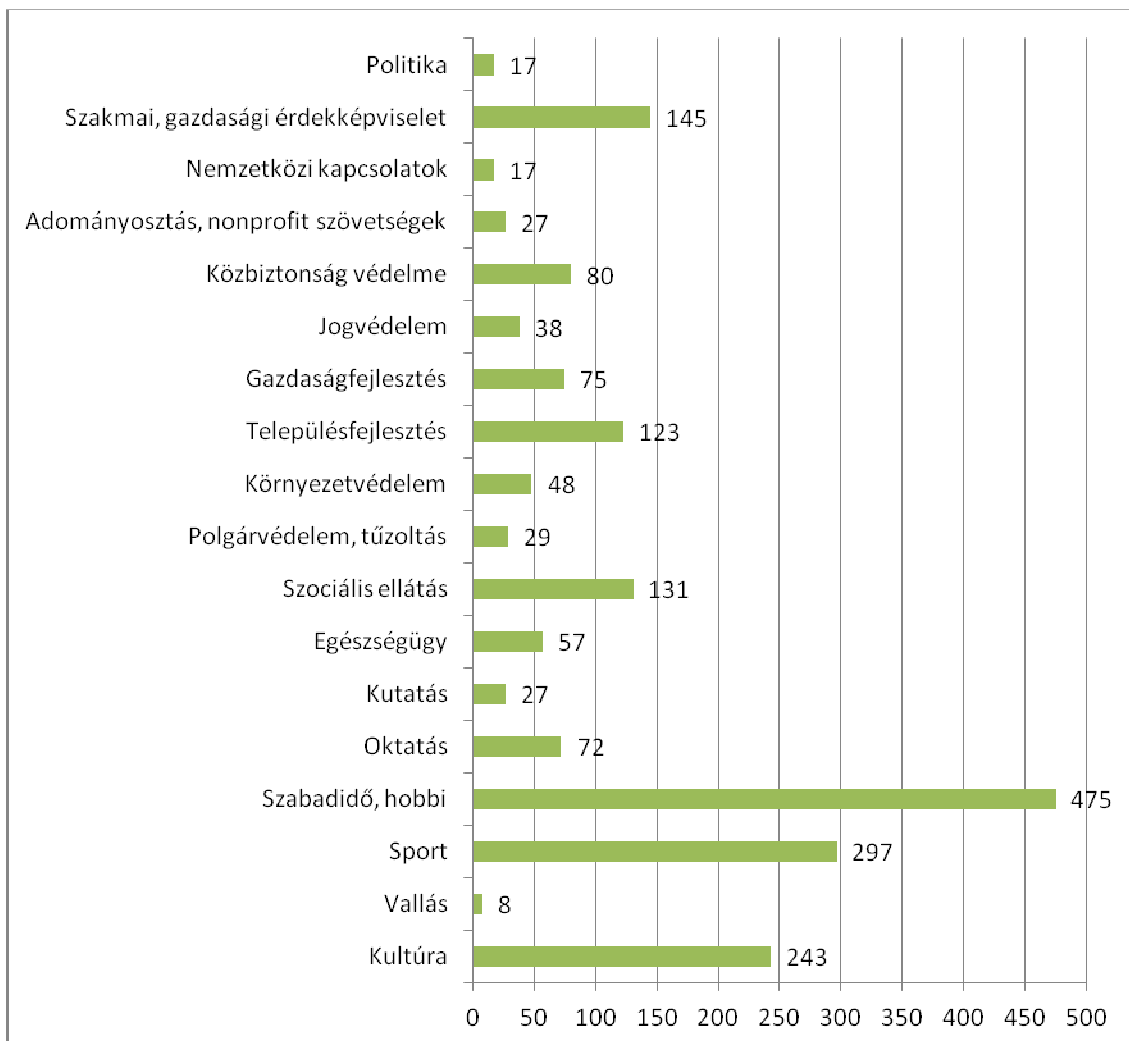
A megyei szervezetek *tevékenységcsoport szerinti* megoszlása az országos képet mutatja. Az *alapítványok* legnagyobb számban négy tevékenységi területhez: az oktatáshoz, a szociális ellátáshoz, a kultúrához és az egészségügyhöz köthetők.

2. ábra Az alapítványok száma tevékenységcsoportonként Hajdú-Bihar megyében, 2011
(Forrás: KSH adatok)

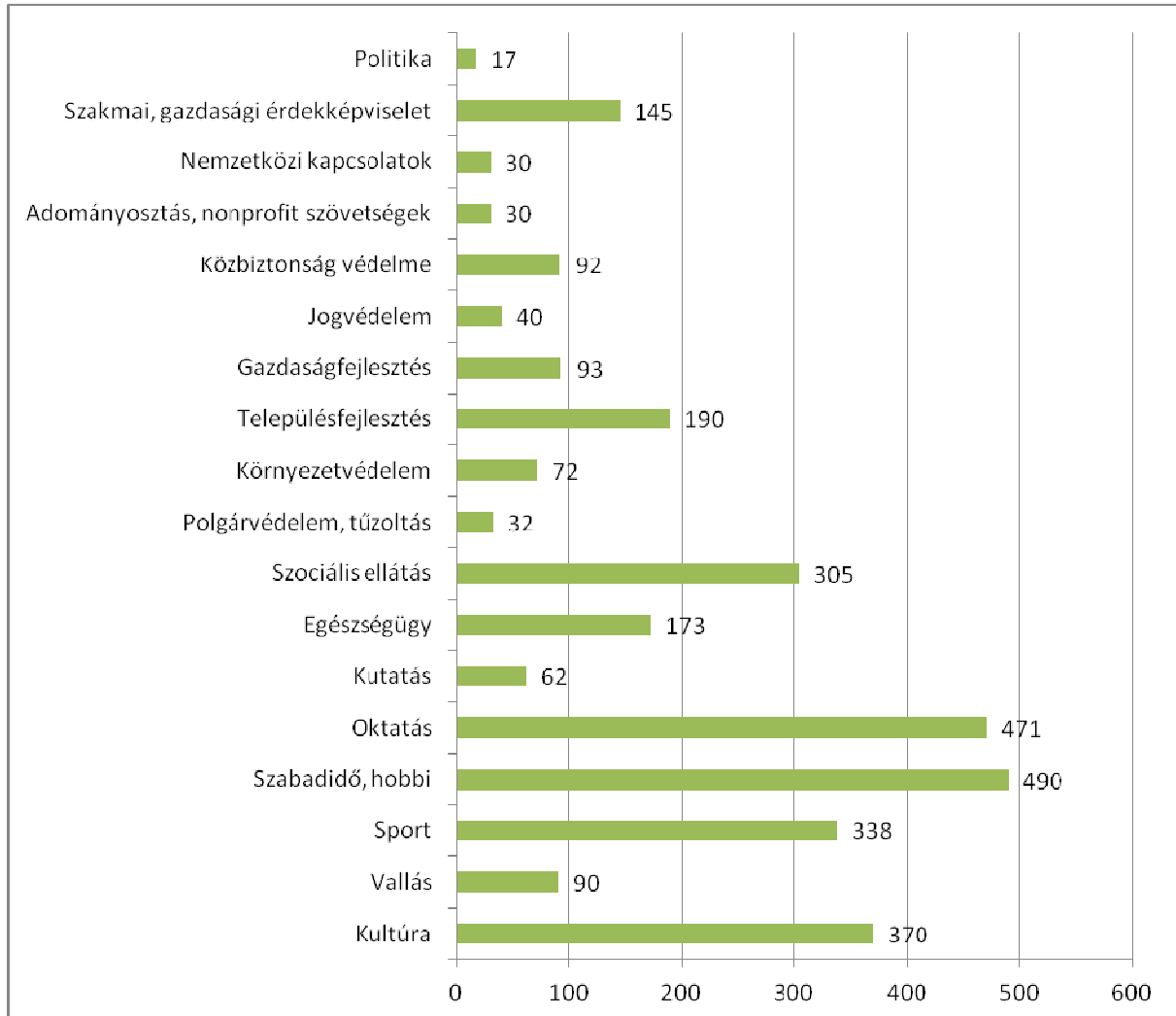
A társas nonprofit szervezetek körében a szabadidős és a sportegyesületek, valamint a kulturális szervezetek száma a legnagyobb.

3. ábra A társas nonprofit szervezetek száma tevékenységcsoportonként Hajdú-Bihar megyében, 2011 (Forrás: KSH adatok)

Ha összevontan nézzük a szervezeteket, akkor *tevékenységcsoportonként* a 4. ábrán szereplő adatokat tekintve megállapítható, hogy a megyében a szabadidő, hobbi, az oktatás, a kultúra tevékenységterületen található legnagyobb számban szervezetek, kiemelkedik még a sport és a szociális ellátás területe.

4. ábra A nonprofit szervezetek száma tevékenységcsoportonként Hajdú-Bihar megyében, 2011 (Forrás: KSH adatok)

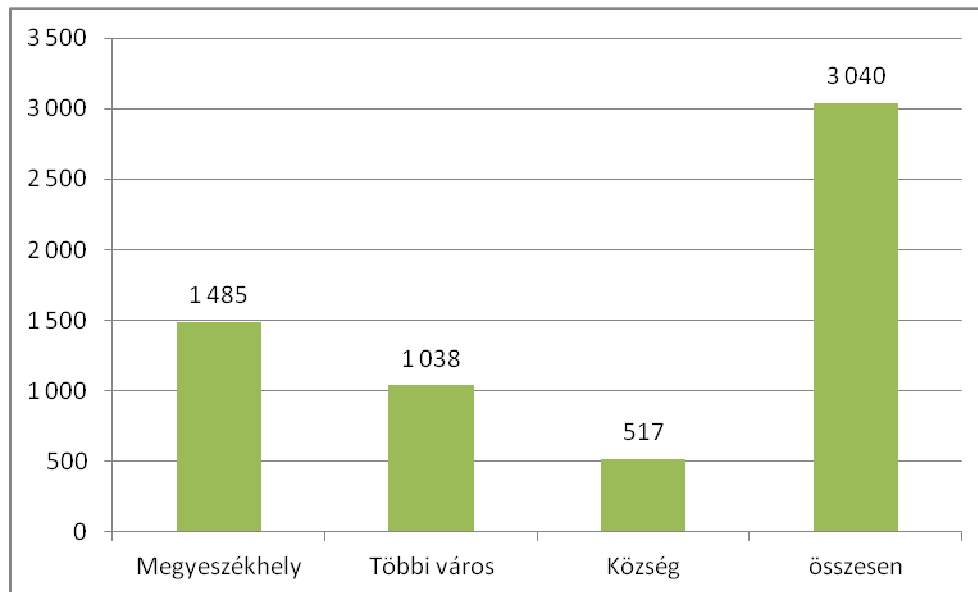

2011-ben a megyei szervezetek 63%-a rendelkezett *közhasznú státussal*, a kiemelkedően közhasznúvá nyilvánítottak aránya pedig 5 százalék volt. Ez a szám valószínűleg csökken majd, a fentebb jelzett törvényi változás miatt.

Ha a szervezetek *településtípusonként megoszlását* tekintjük, igen erős az eltolódás Debrecen és a többi város irányába.

5. ábra A nonprofit szervezetek száma településtípusonként Hajdú-Bihar megyében, 2011

(Forrás: KSH adatok)

2011-ben a szervezetek közel 50%-a (1485 db) Debrecenben, 34%-a (1038 db) a többi városban és 17 %-a (517 db) községekben volt bejegyezve. 2011-es adatok szerint a megye 3040 működő szervezete közül a helyi hatókörűek vannak a legmagasabb számban (1777 db), 912 db regionális, 351 db általános-országos hatókörű.

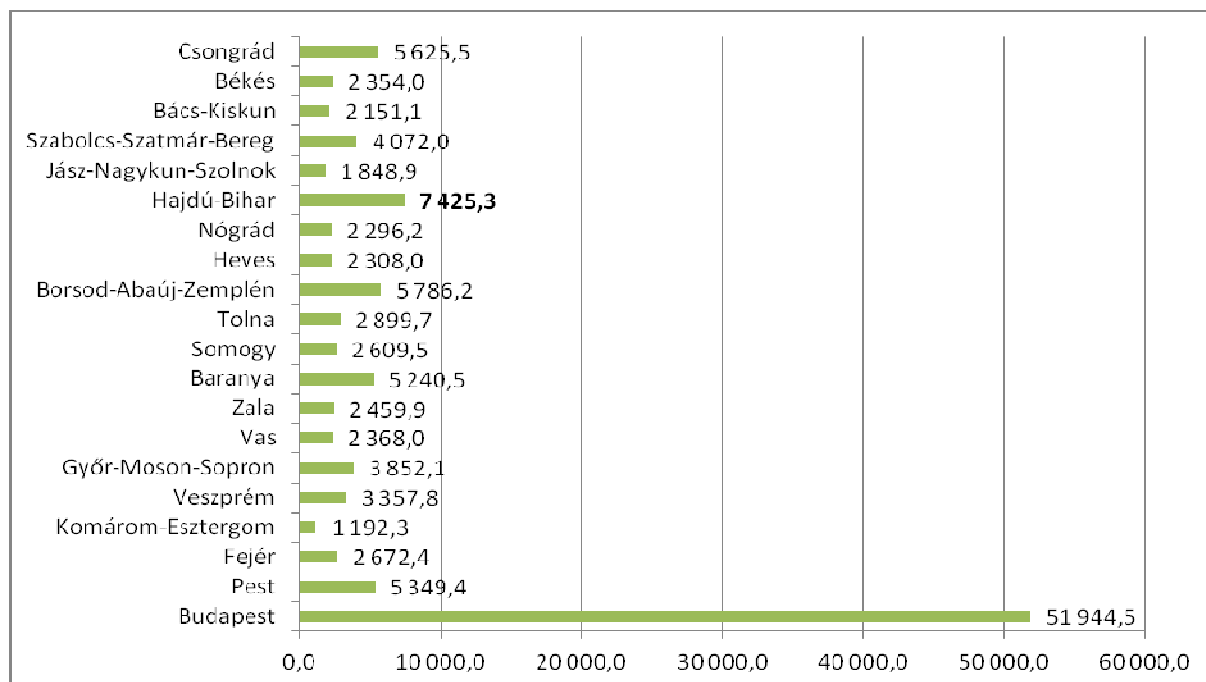
A megyében 2011-ben 7675 főt foglalkoztatottak nonprofit szervezetek, ebből 5870 fő főállású, 3501 fő főállású, részmunkaidős és 543 fő nem főállású.

A nonprofit szervezetek *források szerinti megoszlása* a megyében a következőképpen alakul: 57,8%-os az állami támogatású bevételek aránya, 9% a magántámogatás aránya, 13,6% az alaptevékenység bevételeinek aránya, 18,7% a gazdálkodási tevékenységből származó bevételek aránya és 0,9% az egyéb bevételek aránya.

A *pályázati adatokat tekintve*, a 2011-es évben a szervezetek 28,3%-a (860 szervezet) nyert pályázatokon, amely országos tekintetben átlagos aránynak mondható. A *pályázati bevételek összegének* országos összehasonlításakor azonban igen pozitív eredményt láthatunk, Budapest után Hajdú-Bihar megyében legmagasabb a pályázati úton nyert bevételek összege 7425,3 millió forint (6. ábra).

6. ábra A nonprofit szektor pályázati úton nyert bevételeinek összege megyék szerint, 2011

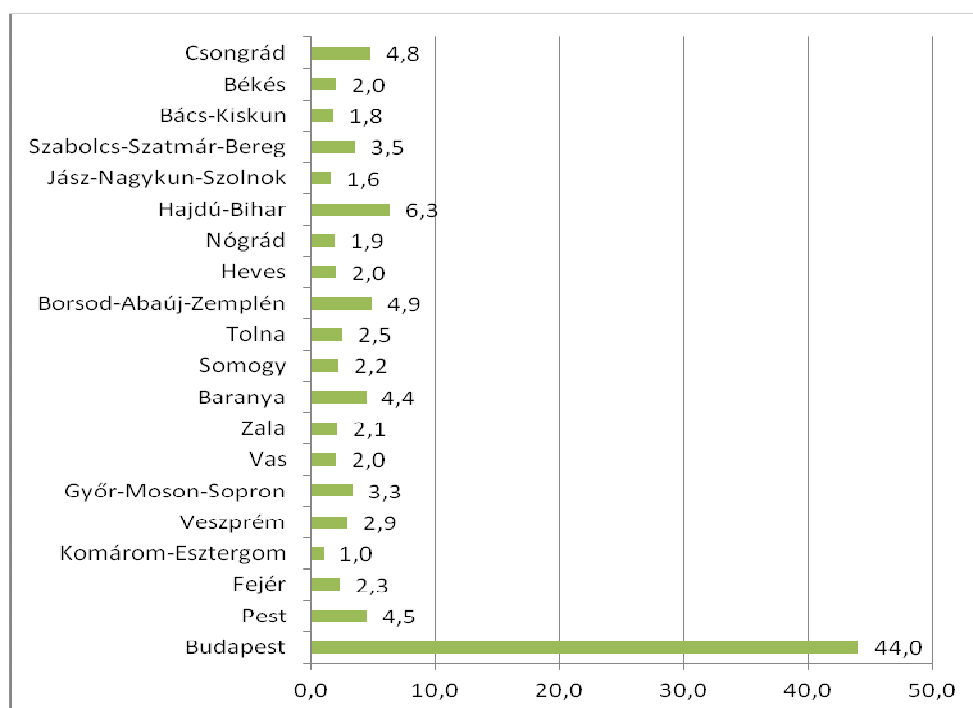
(Forrás: KSH adatok)

Ha a civil szektor *pályázati úton nyert bevételeinek megoszlását* nézzük Hajdú-Bihar megyében Budapest után a legmagasabb ez az arány (7. ábra).

7. ábra A civil szektor pályázati úton nyert bevételeinek megoszlása megyék szerint, 2011

(Forrás: KSH adatok)

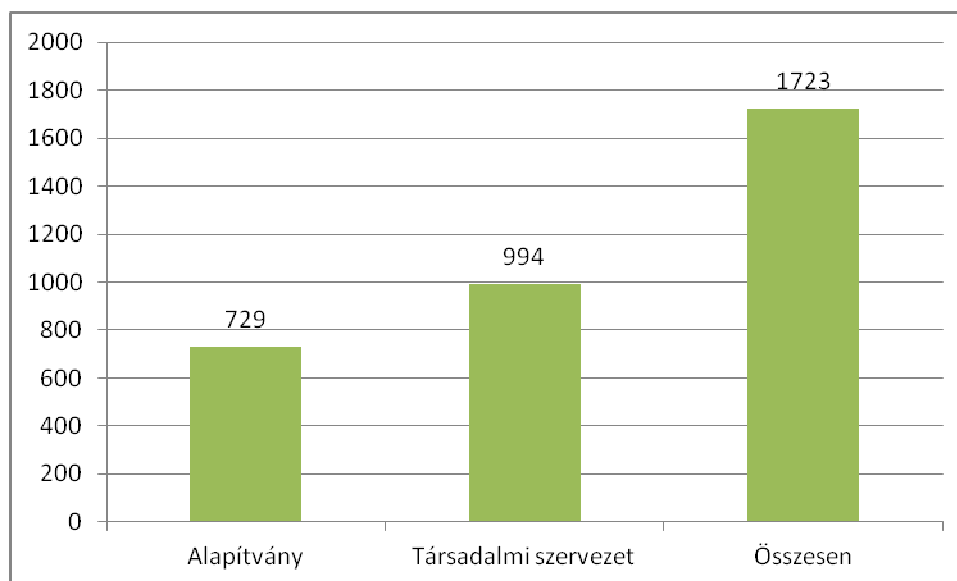
Ha a *helyi önkormányzattal formális kapcsolatban* álló nonprofit szervezetek számát és arányát tekintjük (2. táblázat), akkor ebben a tekintetben a hajdú-bihar-megyei adatok országos összehasonlításban alacsony értéket mutatnak. Települési szintű bontást nem ismerünk, így a debreceni helyzetről sem lehet ezen adatok alapján pontos képünk, az azonban biztos, hogy Hajdú-Bihar megyei adatokat nézve mindhárom formális kapcsolat tekintetében alacsony arányt tapasztalhatunk megyei összehasonlításban.

2. táblázat A helyi önkormányzattal formális kapcsolatban álló nonprofit szervezetek száma és aránya megyénként, 2011 (Forrás: KSH adatok)

Főváros, megye, régió	A helyi önkormányzattal közfeladat ellátására szerződésben álló		Az helyi önkormányzat döntés-előkészítő munkájában részt vevő		Az önkormányzattal formális kapcsolatban levő	
	nonprofit szervezetek					
	száma	aránya, %	száma	aránya, %	száma	aránya, %
Budapest	477	3,0	394	2,5	800	5,1
Pest	405	5,8	378	5,4	720	10,4
Fejér	113	5,0	89	3,9	184	8,1
Komárom-Esztergom	49	3,1	58	3,7	94	6,0
Veszprém	140	4,9	118	4,2	238	8,4
Győr-Moson-Sopron	133	5,0	134	5,0	252	9,4
Vas	94	5,2	73	4,0	148	8,1
Zala	121	5,8	105	5,0	214	10,2
Baranya	121	4,5	106	3,9	205	7,6
Somogy	116	4,9	133	5,6	233	9,8
Tolna	126	7,5	87	5,2	179	10,7
Borsod-Abaúj-Zemplén	189	4,8	150	3,8	314	8,0
Heves	120	5,8	102	4,9	196	9,5
Nógrád	68	5,1	87	6,6	135	10,2
Hajdú-Bihar	118	3,9	107	3,5	202	6,6
Jász-Nagykun-Szolnok	117	6,3	94	5,1	185	9,9
Szabolcs-Szatmár-Bereg	173	6,4	127	4,7	266	9,9
Bács-Kiskun	135	4,8	112	4,0	226	8,0
Békés	114	4,9	98	4,2	194	8,4
Csongrád	108	4,0	100	3,7	195	7,2
Összesen	3 037	4,6	2 652	4,0	5 180	7,9

Ha a Civil Szervezetek Névjegyzéke adatait tekintjük a vizsgálat idejében 1723 debreceni székhelyű szervezet szerepelt a Debreceni Törvényszék által nyilvántartott szervezetek között (8. ábra). A korábbiakban már jeleztük, hogy ez a szervezeti szám szélesebb körű adatbázis, a KSH adatai a statisztikai adatszolgáltatást nyújtó szervezetekről egy alacsonyabb számú szervezeti kört jelentenek, 2011-ben 1485 szervezetet.

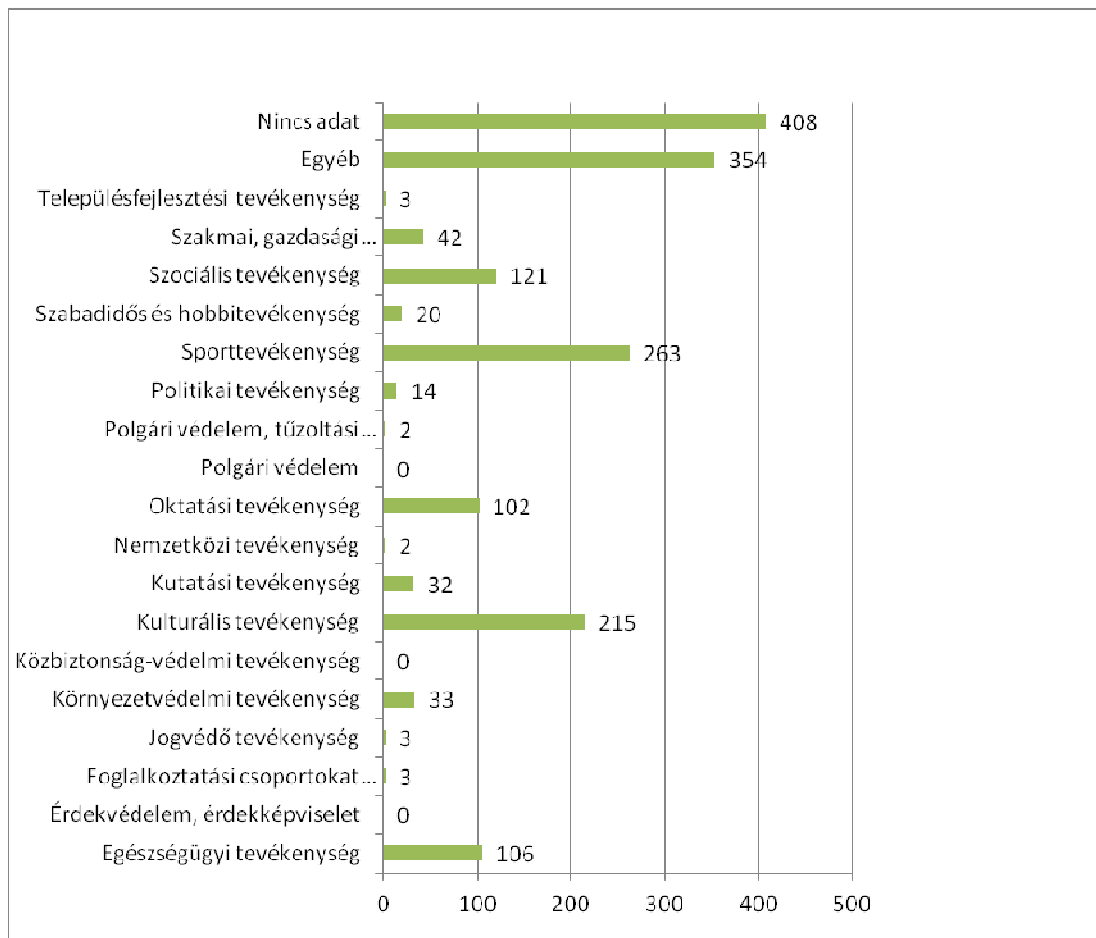
8. ábra A Civil Szervezetek Névjegyzékében szereplő debreceni székhelyű szervezetek száma szervezeti forma szerint (Forrás: Civil Szervezetek Névjegyzéke 2014. május)

A szervezetek 42 százaléka alapítvány 58 százaléka társadalmi szervezet. Ha a szervezetek cél szerinti besorolását tekintjük (9. ábra) hasonló képet kapunk, mint a KSH tevékenységcsoportonkénti adatainál, a kulturális, a sport, a szociális és az oktatási célú szervezetek vannak a legnagyobb számban, valamint az egészségügyi szervezetek (jellemzően alapítványok), amelyek a debreceni szervezetek között az országos átlagnál nagyobb számban vannak jelen. A megyei adatokban (lásd 4. ábra) nem ilyen nagy a száma az egészségügyi célú szervezeteknek a többi tevékenységcsoporthoz viszonyítva, így ez kifejezetten a debreceni alapítású szervezetek miatt lehet, ennek a hátterében a Debreceni Egyetem Klinikai Központja tevékenységéhez kapcsolódó civil szervezetek állhatnak. Azonban a hiányzó adat és az egyéb kategória a névjegyzék esetében igen magas. Ha az elnevezésük alapján áttekintjük az ezen kategóriába tartozó szervezeteket, akkor jellemzően a fenti

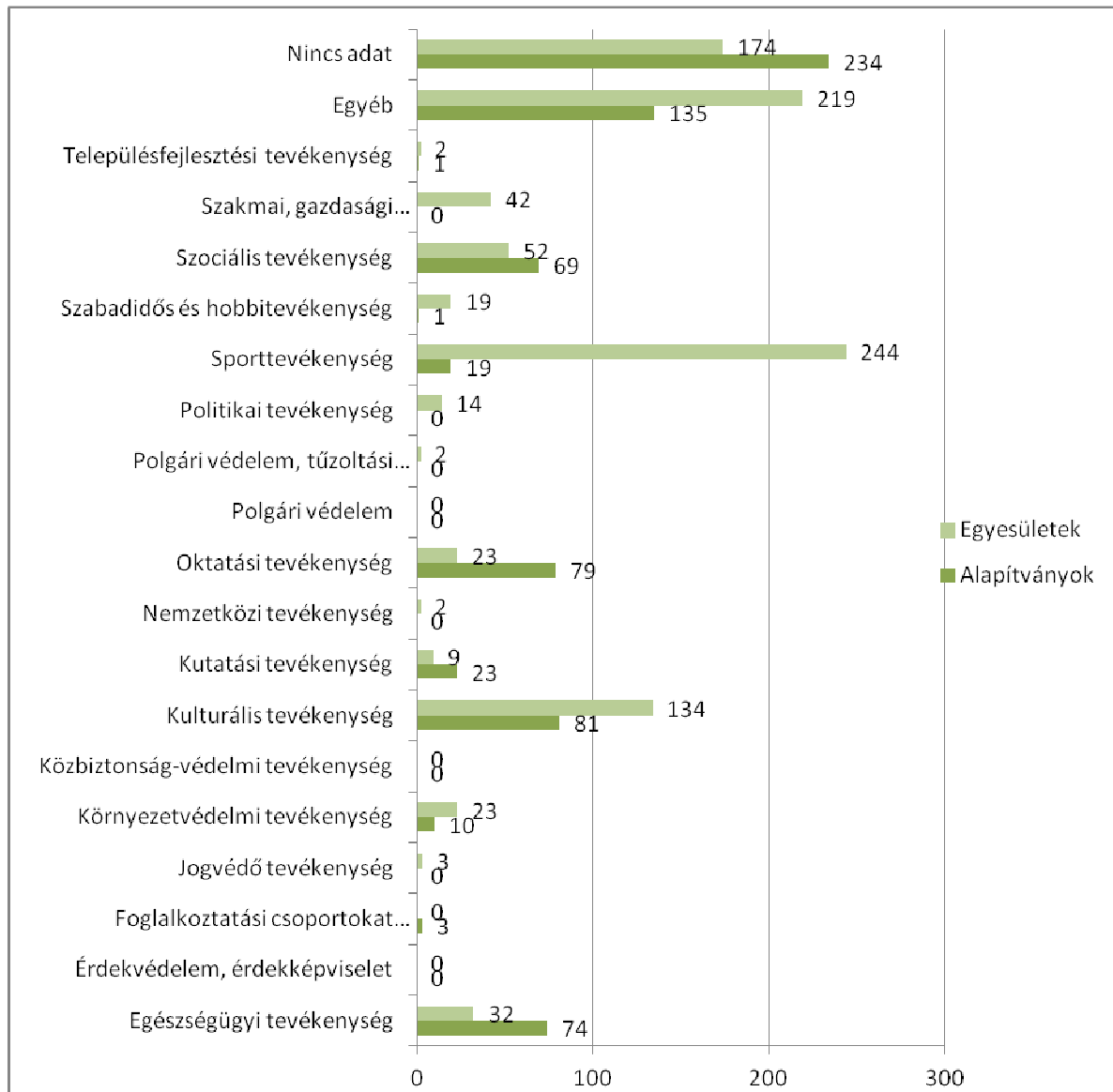
tevékenységi körű (oktatási, szociális, kulturális, szabadidős) szervezeti kört találjuk. Az egyéb kategóriát választók valószínűleg többcélúak és nehezen tudták kiválasztani melyik tevékenység is számukra a meghatározó.

9. ábra A Civil Szervezetek Névjegyzékében szereplő debreceni székhelyű civil szervezetek száma cél szerinti besorolás szerint (Forrás: Civil Szervezetek Névjegyzéke 2014. május)

Ha nemcsak a cél szerinti besorolást, hanem a szervezeti formát is tekintjük (lásd 10. ábra), akkor a KSH statisztikákban megjelenő képet kapjuk, az alapítványok az oktatás, a szociális kiegészülve a helyi sajátosságként megjelenő egészségügyi területen vannak nagyobb számban, míg az egyesületek a kulturális, sport területen figyelhetők meg magasabb számban.

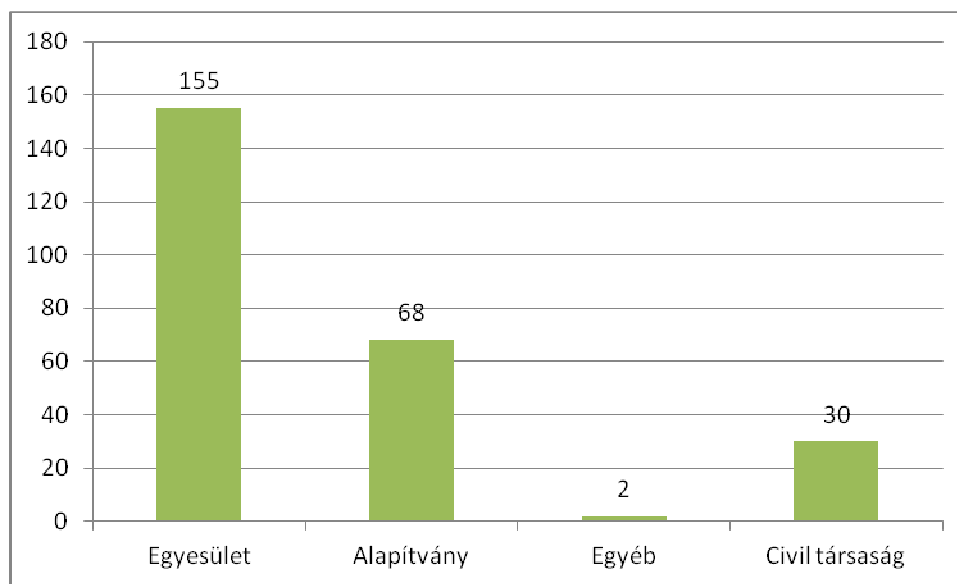
10. ábra A Civil Szervezetek Névjegyzékében szereplő debreceni székhelyű civil szervezetek száma cél szerinti besorolás és szervezeti forma szerint (Forrás: Civil Szervezetek Névjegyzéke 2014. május)

Az önkormányzat civil szervezeti adatbázisában 265 szervezetet találunk, azonban, ha rákeresünk *szervezeti forma szerint* az egyes szervezet típusokra, akkor 255 szervezet adatai jelennek meg. Mint a 11. ábrán is láthatjuk, magas a regisztráló szervezetek között az egyesületek száma, a bejegyzett szervezetek szervezeti formáinak számához-arányaihoz

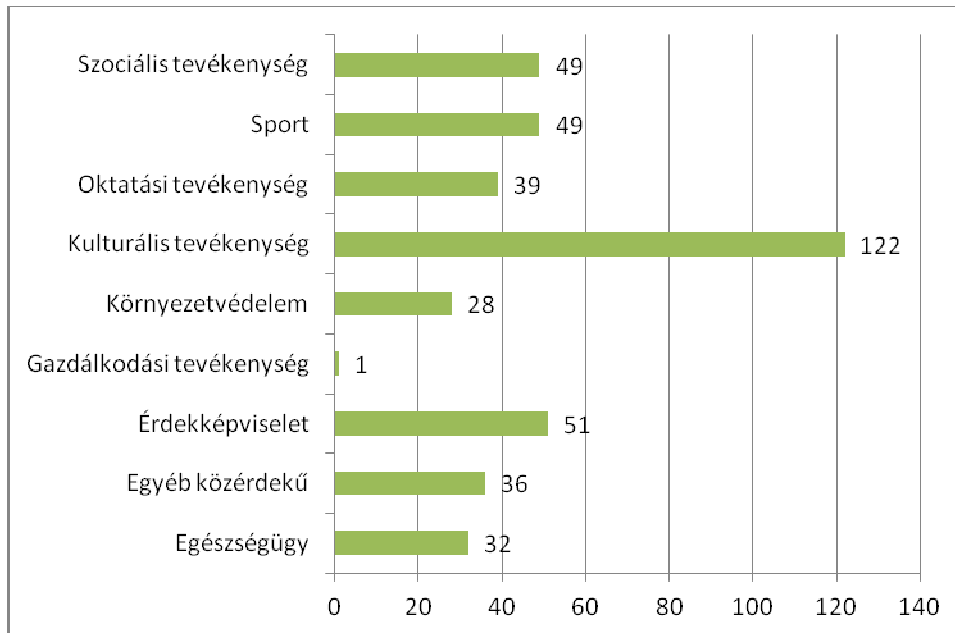
viszonyítva. Ez azonban magyarázható azzal, hogy az egyesületek tevékenységük jellegénél fogva, társas jellegűből kifolyólag nagyobb számban töreksznek együttműködésre.

11. ábra Az önkormányzat civil szervezeti adatbázisában szereplő, a civilek.debrecen.hu felületen regisztrált civil szervezetek szervezeti forma szerint (Forrás: civilek.debrecen.hu 2014. június)

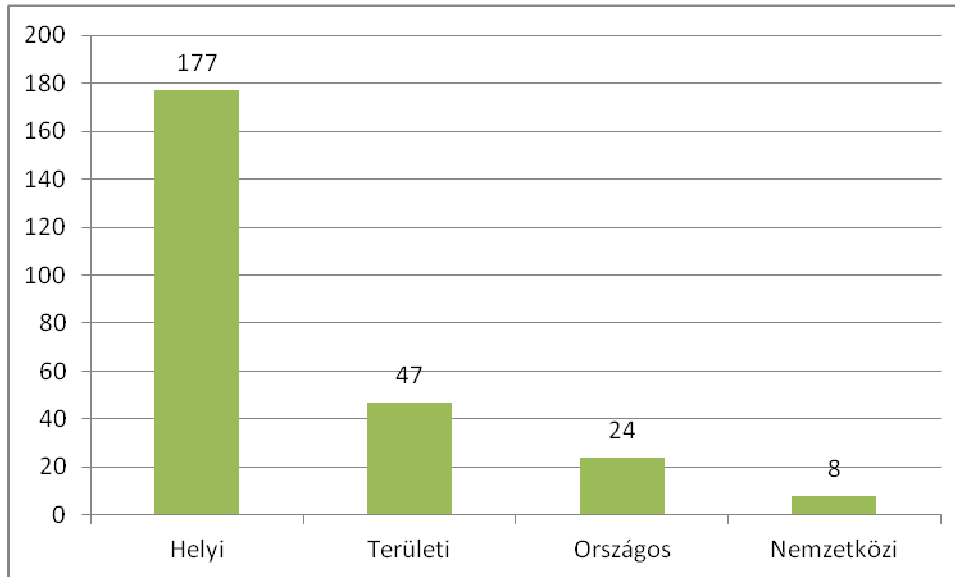
Ha a *regisztrált szervezeteket meghatározó tevékenységük* szempontjából vizsgáljuk, akkor azt tapasztalhatjuk, hogy a kulturális tevékenység a legjellemzőbb. A szervezetek regisztrációjukkor több tevékenységet is választhatnak, így a tevékenységek gyakoriságának említéseit foglalja össze a következő, 12. ábra. A kulturális tevékenységek gyakori említése azt is jelenti, hogy sok kulturális célú szervezet tartja hasznosnak ennek az interaktív felületnek a használatát, az ezen való megjelenést, akár az önkormányzattal való együttműködést. Ezek az adatok azt is mutatják, hogy a regisztrált szervezetek számának növelését oktatási, szociális, egészségügyi és sport célú szervezetek körében lehet még ösztönözni, hisz a KSH és a Civil Szervezetek Névjegyzéke adatai szerint is az ilyen tevékenységi területű szervezetek vannak legnagyobb számban a megyében és Debrecenben is.

12. ábra Az önkormányzat civil szervezeti adatbázisában szereplő, a civilek.debreceen.hu felületen regisztrált szervezetek által említett tevékenységek gyakorisága (Forrás: civilek.debreceen.hu 2014. június)

Ha az önkormányzati civil szervezeti adatbázisban szereplő szervezeteket *hatókör* szempontjából vizsgáljuk (13. ábra), akkor megállapíthatjuk, hogy a helyi hatókörű szervezetek vannak túlsúlyban, 177 szervezet, az adatbázisban szereplő szervezetek 69 százaléka jelölte meg a helyi hatókört. Összehasonlítva a KSH megyei adataival, ez a helyi hatókörű szervezeti arány magasabb. A KSH helyi, regionális és általános-országos hatóköri kategóriákat használ, 2011-ben a 3040 hajdú-bihar megyei szervezet közül 1777 szervezet helyi, 912 regionális, 351 általános-országos hatókörűként jelölte meg a tevékenységét, ez arányok tekintetében azt jelenti, hogy a KSH megyei adatai szerint, a szervezetek 58 százaléka volt helyi hatókörű. Ennek háttérében az állhat, hogy a helyi érdekeltségű szervezeteknek lehet fontosabb a települési együttműködés, jelentősebbek a településszintű kapcsolatok.

13. ábra Az önkormányzat civil szervezeti adatbázisában szereplő, a civilek.debrecen.hu felületen regisztrált szervezetek száma hatókör szerint (Forrás: civilek.debrecen.hu 2014. június)

A KSH, a Debreceni Törvényszék Civil Szervezetek Névjegyzéke és az önkormányzati adatbázis adatai révén azt mondhatjuk, hogy országos viszonylatban erős, nagy számú, bevételeiben, pályázati bevételeiben kiemelkedő megyei szektorral állunk szemben, azonban ha a bevételek forrásainak arányát megnézzük látható, hogy a magántámogatások aránya (9%) igen alacsony. Tehát van teendő a finanszírozás területén, hogy a szervezetek stabilabban, több csatornából legyenek képesek forrásokat szerezni tevékenységükhöz. Ez azt is jelenti, hogy a szervezeteknek az adománygyűjtés, forrásteremtés tekintetében, a gazdasági szektor szervezeteivel való intenzívebb kapcsolatépítésben van még lehetőség a fejlődésre. A megyei adatok alapján a pályázati bevételek országos szinten kiemelkedőek, ami igen pozitív. Azonban az adatok alapján a szervezetek kevesebb, mint egyharmada (28,3) nyert pályázatokon, ez az arány mindenképpen javításra szorul, ha a kisebb, kevésbé tapasztalt szervezetek számára a pályázatiírás- és menedzselés gyakorlata terén kapnak tanácsokat, segítséget. Ezen túl megyei tekintetben fontos lenne, hogy a városi szervezeteken túl erősödjön a kisebb településeken működő szervezetek támogatása, az ő

fejlesztésük, hiszen közvetve a civilek közösségformáló,-teremtő, értékmegőrző szerepe a vidékfejlesztésben, térség népességmegtartó erejének növelésében igen meghatározó.

Ha a debreceni szervezeteket a céljuk – tevékenységük szempontjából vizsgáljuk, akkor megállapíthatjuk, hogy hasonlóságot mutatnak az egyes adatbázisok, bár a névjegyzék adataiban a hiányzó adat és az egyéb kategória igen magas. A szervezetek tevékenységét tekintve az országosan is jellemző tevékenységi területeken - az egyesületek esetében a kultúra, szabadidő, sport, az alapítványok esetében az oktatás, szociális, valamint az egészségügy - vannak a legnagyobb számban szervezetek.

4. Következtetések, javaslatok

Számos kapcsolat van az önkormányzat és a civil szervezetek között, több kapcsolati forma is megfigyelhető a szakirodalomban (Balogh – Mészáros – Sebestény, 2003) megtalálható kapcsolatok közül (kapcsolattartás – együttműködés, szerződéses feladatellátás, közös pályázat, pénzügyi támogatás, természetbeni támogatás, nonprofit hozzájárulás, politikai részvétel, nonprofit szervezet alapítása).

A debreceni önkormányzatnak 2010-ben készült civil stratégiája, ez mutatja, hogy az önkormányzat felismerte a jelentőségét a civil szervezetekkel való partnerségnek. A stratégiában szó esik a civil szektor és az önkormányzat együttműködésének jelentőségéről, megjelennek a stratégia írásakor fennálló kapcsolati formák, a kialakult jó gyakorlatok és az együttműködés formái is a dokumentumban. A stratégia megvalósulásának nyomon követése sem marad el, a 2012-es és 2013-as évekre vonatkozóan is megtörtént. A stratégia bizonyos időszakokénti felülvizsgálata lehetőséget teremthet a helyzet újraértékelésére.

A felülvizsgálat mindenképpen jó, ha előzetes felmérésen alapul. Megelőzhetné kérdőíves felmérés (akár online lekérdezéses) a szervezetek igényeiről, problémáiról. Ennek több szempontból lenne jelentősége, a szervezetek érezhetnék, hogy gondolkodnak a velük való együttműködésben, másrészt az önkormányzat láthatná, hogy a helyi civil szervezetek milyen nehézségekkel küzdenek, milyen dolgok foglalkoztatják őket, milyen céljaik vannak az adott időszakban. A kérdőíves adatokkal párhuzamosan persze, akárcsak a 2012-es és 2013-as években az önkormányzat áttekinthetné, hogy milyen az együttműködése a nonprofit

szervezetekkel kapcsolattartás szintjén (nyilvántartás, egyeztető fórum, közös pályázat); a közös feladatellátás szintjén; a támogatás szintjén (pénzbeni és egyéb támogatások); a döntés-előkészítő munkájának társadalmi megalapozottsága, a nonprofit szervezetek és egyéb külső szakértők bevonása szintjén; az önkormányzatok nonprofit szektorral kapcsolatos feladatainak ellátása, a civil referensi munkakör vagy feladatkör ellátásának vizsgálata terén; az önkormányzatok informáltsága a nonprofit szervezeteket érintő problémák terén.

Vannak jó példák az együttműködésre (alkalmankénti és folyamatos). Az egyik legrégebbi és leginkább működőképes együttműködés a Kábítószerügyi Egyeztető Fórum, amely megyei hatókörű és mind az állami, mind a civil és egyházi szervezetek aktív közreműködése révén működik és képes koordinálni a prevenció, terápia, rehabilitációs tevékenységet.

Még inkább élő és kölcsönös együttműködés tud kialakulni az önkormányzati intézmények és a civilek között, elég csak az Ifjúsági Ház vagy a Debreceni Művelődési Központ (DMK) telephelyeinek civil szervezeti kapcsolataira gondolni, amely az Ifjúsági Ház és a DMK egyes egységeinek esetében is több tíz szervezettel való közös gondolkodást, közös projekteket és különböző szintű együttműködések megvalósítását jelenti. Folyamatosan és bizonyos időszakokban, programokhoz kapcsolódóan (gyermeknap, advent, Születés Hete) egyaránt.

Az adatokat és a szakértői interjúkat nézve a szervezetek tevékenységének jellegétől, nagyságától is függ, hogy törekszik-e együttműködésre, és ha igen, milyen formájúra az önkormányzattal vagy önkormányzati intézménnyel.

Valójában talán ezekkel a jó kapcsolatoknak a bemutatása, kommunikációja hiányzik. Bár a civilek.debrecen.hu Civil Portál, mint interaktív felület nagyon hasznos terepe a kommunikációnak. Lehetne évente egy városi rendezvény, olyan program, amely az elmúlt év sikeres kezdeményezéseit mutatná be, jó gyakorlatokat, a civileket aktuálisan érintő kérdésekről lenne szó a napon, és akár a város lakossága felé nyitó népszerűbb programokkal is kiegészülhetne ez a nap.

A három adatbázis adatait összevetve az önkormányzati adatbázisban szereplő szervezetek száma növelhető lenne. Bár lassú növekedés megfigyelhető, mert a tanulmány írása idején is bővült az adatbázis szervezetekkel. Mivel az adatbázisban szereplő szervezetek elektronikus formában elérhetőek, a bizonyos időszakokénti felmérésben, az éves civil

témakörre épülő nap munkájába is bevonhatóak lehetnének. Valamint segítségével, partnereik bevonásával tovább bővíthető lenne az adatbázis is.

Megfontolandó egy megyei adatbázis készítése, megyei szintű hálózat kialakítása, információs felület létrehozása, hisz a KSH megyei adatai azt mutatják, hogy a helyi önkormányzattal formális kapcsolatban álló nonprofit szervezetek száma és aránya Hajdú-Bihar megyében a legalacsonyabbak. A településtípusonkénti szervezeti számot és megoszlást tekintve is az látható, hogy igen erős az eltolódás Debrecen és a többi város irányába.

Hivatkozott források:

Balogh Bence – Mészáros Geyza – Sebestény István (2003): Módszer és gyakorlat. A nonprofit statisztika 10 éve 1992-2002. Budapest, Nonprofit Kutatócsoport

Bartal Anna Mária – Kákai László – Szabó István (2005): A civil szervezetek és civil projektek szerepe Debrecen város fejlesztésében. Budapest, Századvég

Csegény Péter – Kákai László (2000): A részkutatások eredményeinek összegzése. In Csegény Péter – Kákai László (szerk.): Köztes helyzet? Civil szervezetek és az önkormányzatok kapcsolatában. Budapest, Miniszterelnöki Hivatal Civil Kapcsolatok Főosztálya

Farkas István (2005): A környezet- és természetvédő mozgalom együttműködési rendszere, Civil Szemle, 3. szám

Kiss Gábor - dr. Grasselli Norbert - Völgyiné Nadabán Márta - és a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzati Hivatal munkatársai. (2013) Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió 2014-2020 Javaslattevési munkarész

Kuti Éva (2008): A magyarországi civil társadalom és a nonprofit szektor helyzete, uniós kapcsolatai, fejlődési irányai. (Szakértői anyag. Egyeztetés alatt álló változat.) Budapest, Gazdasági és Szociális Tanács

Nonprofit szervezetek Magyarországon, 2006 (2008) Budapest, Központi Statisztikai Hivatal

Nonprofit szervezetek Magyarországon, 2011 (2013) Budapest, Központi Statisztikai Hivatal

Kiss Gábor - dr. Grasselli Norbert - Völgyiné Nadabán Márta - és a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzati Hivatal munkatársai. (2013) Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió 2014-2020 Javaslattevési munkarész

Márkus Edina (2008): Szektorsemlegesség a kultúra területén. Kulturális célú nonprofit szervezetek helyzete kelet-közép-európai városokban. Hajdúböszörmény, Debreceni Egyetem Pedagógiai Főiskolai Kar 97-225.

Murányi István (2005): Civil szervezetek, közösségi terek és önkormányzatok Hajdú-Bihar megyében. In Murányi István – Szerepi Anna: Civil esélyek Hajdú-Bihar megyében. Debrecen, Hajdúsági Hallgatói Önkormányzatok Kulturális Egyesülete 107-193.

Sebestény István (1998): Az önkormányzatok és a nonprofit szervezetek kapcsolata, 1996.
Budapest, Központi Statisztikai Hivatal

Széman Zsuzsa (1997): Az önkormányzatok és a civil szféra kapcsolata. In Balogh Eszter –
Bullain Nilda – Simon Ildikó (szerk.): Egymás jobb megértése felé. Tanulmányok az állam, az
önkormányzatok és a nonprofit szervezetek viszonyáról Magyarországon. Budapest, Civil
Társadalom Fejlődéséért Alapítvány

Ábrák jegyzéke

1. ábra Az önkormányzatok és a nonprofit szervezetek közötti kapcsolati formák és a közvetlen haszonáramlás iránya Forrás: (Balogh –Mészáros – Sebestény, 2003) 6
2. ábra Az alapítványok száma tevékenységcsoportonként Hajdú-Bihar megyében, 2011 (Forrás: KSH adatok) 13
3. ábra A társas nonprofit szervezetek száma tevékenységcsoportonként Hajdú-Bihar megyében, 2011 ((Forrás: KSH adatok) 14
4. ábra A nonprofit szervezetek száma tevékenységcsoportonként Hajdú-Bihar megyében, 2011 (Forrás: KSH adatok) 15
5. ábra A nonprofit szervezetek száma településtípusonként Hajdú-Bihar megyében, 2011 (Forrás: KSH adatok) 16
6. ábra A nonprofit szektor pályázati úton nyert bevételeinek összege megyék szerint, 2011 (Forrás: KSH adatok) 17
7. ábra A civil szektor pályázati úton nyert bevételeinek megoszlása megyék szerint, 2011 (Forrás: KSH adatok) 17
8. ábra A Civil Szervezetek Névjegyzékében szereplő debreceni székhelyű szervezetek száma szervezeti forma szerint (Forrás: Civil Szervezetek Névjegyzéke 2014. május) 19
9. ábra A Civil Szervezetek Névjegyzékében szereplő debreceni székhelyű szervezetek száma cél szerinti besorolás szerint (Forrás: Civil Szervezetek Névjegyzéke 2014. május) 20
10. ábra A Civil Szervezetek Névjegyzékében szereplő debreceni székhelyű szervezetek száma cél szerinti besorolás és szervezeti forma szerint (Forrás: Civil Szervezetek Névjegyzéke 2014. május) 21
11. ábra Az önkormányzat civil szervezeti adatbázisában szereplő, a civilek.debrecen.hu felületen regisztrált civil szervezetek szervezeti forma szerint (Forrás: civilek.debrecen.hu 2014. június) 22
12. ábra Az önkormányzat civil szervezeti adatbázisában szereplő, a civilek.debrecen.hu felületen regisztrált szervezetek által említett tevékenységek gyakorisága (Forrás: civilek.debrecen.hu 2014. június) 23
13. ábra Az önkormányzat civil szervezeti adatbázisában szereplő, a civilek.debrecen.hu felületen regisztrált szervezetek száma hatókör szerint (Forrás: civilek.debrecen.hu 2014. június) 24

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat Együtműködési lehetőségek civilek és önkormányzatok között (Forrás: Gáspár, 1999: 40)	5
2. táblázat A helyi önkormányzattal formális kapcsolatban álló nonprofit szervezetek száma és aránya megyénként, 2011 (Forrás: KSH adatok)	18